

Internationella sjöfågelräkningen i Blekinge i januari 2011

Mats Olsson

Det 36:e året har nu förts till tabellen över räknade sjöfåglar i mitten av januari. Att ha en obruten svit av räkningar med så många år är oerhört värdefullt. Att jämföra de olika åren, olika arters antal och fluktuationer är mycket spännande. Siffrorna ingår i den internationella räkningen som styrs från Lund av Leif Nilsson. Dessa sätts in i ett vidare perspektiv som täcker Europa. Genom räkningarna har man koll på förändringar som bl a kan leda till beslut om skydd av övervintringsområden.

Metoden är att räkna alla svanar, gäss, simänder, dykänder, skrakar, lommar, doppingar, skarvar, rördrommar, hägrar, rörhöns, sothöns och alkor. En karta delar in Blekinge i ca 200 sektorer och som nås med hjälp av bil och fötterna, där spanas sektorns vattenyta av och samtliga av de ovan observerade arterna räknas och sätts senare in i ett Excel-dokument. För att komplettera så används även *Svalan* och då tas alla arter med och vad som är rapporterat under perioden 8 januari till 23 januari. De observationer som tas med i materialet är fåglar som inte sträcker utan är stationära. Risken finns att någon av dessa kan vara passer-

Viggflock vid Kuggeboda. Foto: Mats Olsson.

ande fåglar, men det rör sig om enstaka individer och dessa påverkar inte resultatet i helhet. Huvudräkningsdagar var 15-16 januari, och den huvudsakliga räkningen skedde dessa dagar. Även denna vinter har det varit svårt isläge som

gjort att många sektorer har siffran noll individer. Risken finns att en hel del fågel ligger ”utomskärs” dvs. utom synhåll för denna räkning från land. Det innebär att totalsiffran kanske inte stämmer med verkligheten. Att det under samtliga 36 år varit flockar av olika storlekar som inte kunnat räknas gör att materialet ändå blir relevant och kan jämföras.

Islaget var att från Bröms uppe längs ostkusten ner till Torhamns udde var det fast is med packad issörja flera hundra meter ut i Kalmar sund och Östersjön. Fast is låg också ut till de stora öarna Inlängan, Sturkö, Tjurkö, Aspö, Hasslö och snett in mot Gölandet. I vikar västerut och i Karlshamns skärgård var det fast is och issörja. Längst in i Pukaviksbukten var det åter is som mer eller mindre följde Listerkusten. Även Sölvesborgviken och Valjeviken var frusna.

Ett annat hinder vid årets räkning var den stora mängden snö som fallit och gjort vägar icke farbara. Detta gjorde att flera lokaler på framförallt östra kusten fick hoppas över.

Artgenomgång

Även vid årets räkning drog knölsvan (*Cygnus olor*) och sångsvan (*Cygnus cygnus*) mot SV, vilket talade ett tydligt språk att havet höll på att frysa längre norröver och längs ostkusten. Möjligheten för svanarna att beta efter sin föda blev sämre och därmed fick det viktiga beslutet att dra mot öppet vatten tas. Antalet knölsvanar var ca 500 färre individer och ca 70 färre hos sångsvanarna.

Även denna vinter har Blekinge ett heltäckande snötäcke vilket innebär svårigheter för gässen och sångsvanarna att hitta tillräckligt med föda. Sektorerna utanför de traditionella betesmarkerna var frusna, vilket troligen medfört att de flesta dragit mot SV under vintern. Grågåsen (*Anser anser*) som 2009 var hela 3461 ex., 2010 var det 280 ex och vid årets räkning endast 6 ex! Kanadagåsen (*Branta canadensis*) visade på samma tendens med endast 1 ex. Inga andra gäss räknades under perioden, men det har uppträtt sädgås och grågås strax efter perioden. Däribland en halsmärkt sädgås som sågs vid fälten strax V Hörvik. Den var märkt ECN i Umedeltat 2009. Den har kontrollerats på följande platser; 2009-04-19 Sundshålet, Umedeltat, Umeå (63,739 20,266), 2009-04-30 W Osträsket, Skellefteå (64,92271 21,01655), 2009-10-15 X Kvismaren, Hammarmaden (59,18 15,34) samt 2009-10-16 Härja, Vibysjön (59,03 14,831).

Bland simänderna så är gräsanden (*Anas platyrhynchos*) den klart talrikaste med 4 890 ex. Detta kan jämföras med 8 500 ex 2010 och nästan 12 000 ex 2009. Den ”saknades” borta vid sina områden vid bl.a. Torhamns udde. Men det kan återigen vara så att många gräsänder fanns utom synhåll längre ut i den östra skärgården. Övriga simänder var snatterand (*Anas strepera*) och kricka (*Anas crecca*) med 5 resp. 7 ex.

Återigen är vigg (*Aythya fuligula*) på topp med den största andelen av övervintrande sjöfågel. Endast 25 947 ex. kunde dock räknas, men även här fanns det troligen ett antal tusen ex. till. Maxsiffran för vigg under dessa 36 år av räkningar kom 2009 med nästan 55 000 ex. Även i år när Leif Nilsson samman-

ställer årets räkning så lär de troligen återfinnas i Skåne eftersom det var mer öppet vatten där. Brunanden (*Aythya ferina*) halverade sitt antal i år till 672 ex Berganden (*Aythya marila*) brukar hålla till vid området innanför Hasslö mot Almö, men i år verkar de vara mer utspridda och framförallt fanns de någon annanstans än i Blekinge, eftersom årets siffra stannade på 254 ex. Ejder (*Somateria mollissima*) endast några få ex liksom alfågel (*Clangula hyemalis*), sjöorre (*Melanitta nigra*) och svärta (*Melanitta fusca*). Knipan (*Bucephala clangula*) förekom i ganska normalt antal med dryga 2 000 ex.

Salskraken (*Mergus albellus*) har även de färre individer här denna vinter (1073 ex.). Arten har haft en uppåtgående trend med ökat antal övervintrare. Stora flockar har kunnat ses på flera lokaler med uppåt 150 ex. Småskranken (*Mergus serrator*) däremot var betydligt färre än tidigare vintrar. En ganska tydlig västlig förekomst kan ses i siffrorna. Om vi räknat i de östra delarna ute vid iskanten så hade troligen antalet varit högre där. I år var det fler småskrakar än storskrakar. Storskraken (*Mergus merganser*) halverade sin numerär från 1 193 ex. januari 2009 till 607 ex. 2010 till årets 435 ex.

Smålom (*Gavia stellata*) saknades i år, men det har setts smålom sträcka vid bl.a Lindö under januari. Dessa räknas dock inte med av just den anledningen. Storlom (*Gavia arctica*) kunde konstateras med endast 1 ex. Arten ligger förmodligen längre ut till havs eller rent av lämnade de svenska farvattnen i höstas.

Smådoppingen (*Tachybaptus ruficollis*) slog rekord 2010 med hela 62 ex., i år blev det 8 ex! Det kan finnas en stor risk att smådoppingen tagit storstryk av dessa två tuffa vintrar. Detta kommer säkerligen att synas på antalet häckande par under året. Skäggdoppingen (*Podiceps cristatus*) fortsätter att minska och de två övriga; gråhakedopping (*Podiceps grisegena*) och svarthakedopping (*Podiceps auritus*) sågs med 4 resp. 1 ex.

Summa 201 storskarvar (*Phalacrocorax carbo*) var en låg siffra för de tappra som trotsar vintern. Eller är detta ett bevis på att stammen har en viss nedåtgående trend? Vi vet att skarvarna som finns i Blekinge under vintern inte är häckande här utan kommer från ostkusten och andra sidan Östersjön. Framtida räkningar utvisa om så är fallet. Denna vinter har det setts rördrommar (*Botaurus stellaris*) i vassområdena, men under själva räkningen kunde ingen konstateras. Hägern (*Ardea cinerera*) har även denna vinter flytt Blekinge det blev endast 2(!) hägrar inräknade.

Rörhönan (*Gallinula chloropus*) har även den lämnat Blekinge för endast 1 ex. sågs under perioden men det har varit ytterligare någon eller några ex. i januari. Sothönan (*Fulica atra*), som de senaste tio åren stadigt ökat i antal, gör denna vinter en djupdykning ner till knappa 1 700 ex. Om de dragit längre söderöver eller om de helt enkelt fått stryk under dessa vintrar återstår att se.

Bland alkorna så har det setts tordmular som dragit längs kusten. Ingen sillgrissla (*Uria aagle*) sågs under perioden men 2 tordmular (*Alca torda*) och 5 tobisgrisslor (*Cephus grylle*) kunde räknas in.

Art	2009	2010	2011	Max	Min	Totalt 1976-2011
Knölsvan	2098	1954	1446	2395	231	45446
Mindre sångsvan	0	0	0	1	0	1
Sångsvan	472	226	152	472	12	6846
Sädgås	1120	128	0	1200	0	4614
Bläsgås	9	3	0	32	0	50
Grågås	3461	280	6	4039	0	16684
Kanadagås	1420	483	1	1420	0	7897
Vitkindad gås	0	0	0	7	0	14
Gravand	0	0	0	7	0	25
Bläsand	4	1	0	7	0	42
Snatterand	12	8	5	8	0	49
Kricka	68	6	7	457	0	777
Gräsand	11994	8413	4890	14427	53	189956
Stjärtand	3	0	0	3	0	15
Skedand	0	0	0	1	0	3
Brunand	1432	1137	672	2304	22	38661
Vitögddykand	0	1	0	1	0	1
Vigg	54988	29195	25947	54988	3966	974817
Bergand	884	988	254	1073	0	6478
Ejder	6	4	6	119	3	1203
Alförrädare	0	0	0	1	0	3
Alfågel	166	84	31	1463	24	13219
Sjöörrer	20	4	6	45	0	130
Svärta	7	10	1	43	0	150
Knipa	2335	2659	2038	3577	252	68097
Salskrake	1642	1621	1073	1642	36	17969
Småskrake	667	150	583	876	26	8877
Storskrake	1193	607	435	2314	146	35983
Smålom	2	1	0	14	0	82
Storlom	0	1	1	8	0	49
Obestämd islom	0	0	0	7	0	14
Vitnäbbad islom	0	0	0	1	0	1
Smådopping	50	62	8	62	0	282
Skäggdopping	585	264	136	585	2	6724
Gråhakedopping	1	3	4	20	0	88
Svarthakedopping	3	1	1	8	0	46

Art	2009	2010	2011	Max	Min	Totalt 1976-2011
Storskarv	523	258	201	1452	5	16699
Rördrom	2	5	0	5	0	21
Häger	66	20	2	213	0	1888
Rörhöna	3	6	1	4	0	26
Sothöna	11504	10471	1698	12218	150	160511
Sillgrissla	0	1	0	1	0	5
Tordmule	0	0	2	3	0	6
Tobisgrissla	1	0	5	32	0	178
Alkekung	0	0	0	4	0	5
Summa	96741	59055	39612	96741	9561	1624632

Slutord

Årets räkning blev lite speciell med tanke på den tidiga vintern. Isläggnigen blev omfattande redan i december och detta påverkade i stor utsträckning resultatet. En mildare luftström kom in efter perioden med stundtals frisk till hård SV-vind, vilket medförde att det rördes om i ”grytan”, vakar bildas och därmed nya förutsättningar för sjöfåglarna.

Under åren så har det blivit en hel del fågel räknade. De dryga 1 600 000 sjöfåglar som inräknats har format en tio-i-topp lista. Detta är inga vetenskapliga siffror utan bara lite kuriosa att fundera kring.

vigg	974 817
gräsand	189 956
sothöna	160 511
knipa	68 097
knölsvan	45 446
brunand	38 661
storskrake	35 983
salskrake	17 969
storskarv	16 699
grågås	16 684

Återigen ett stort **TACK** till Thomas Nilsson och Johan Wolgast som räknat från Valjeviken till Matvik. Själv har jag räknat övriga delar från Bröms i öster till Matvik i väster, inkluderat de stora öarna. I år var det dock stora områden som kvickt kunde konstateras vara tomma p.g.a. isläget.

Mats Olsson, Dalgången 23, 374 37 Karlshamn